

PROLETAREC

Glasiło Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 934.

CHICAGO, ILL., 6. AVGUSTA (AUGUST 6), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravišтво (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

ROPARJI IZ NIŽIN IN NEKAJ O VZROKIH.

Malokateri rop je tako razburil čikaško "publiko", namreč čikaško dnevno časopisje, kakor rop v hotelu Drake.

Dne 29. julija ob 3:30 popoldne se je dogodilo. Hotel Drake je eden najboljših in največjih hotelov v Chicagi. V njemu se zbira "ekskluzivna" družba. Ulice, ki ga obkrožajo, so polne ljudi in avtomobilov. Ob belem dnevu je prišlo v ta hotel pet roparjev in to je tudi za Chicago nekaj izrednega. Eden je šel do hotelskega klerka in ga ustrelil predno se je klerk dobro zavedel kaj se godi okoli njega. Pisarniško osebje hotela je eden roparjev vodil sebi v zabavo iz sobe v sobo, dokler niso bili drugi gotovi s svojim poslom. Pobrli so iz hotelske blagajne nekaj tisočakov, medtem pa je že šel glas po nadstropjih, da so ga obiskali roparji. Hotelski detektiv je oddal nanje par strelcev, a zadel ni nobenega. Policaji na ulici okoli hotela so bili obveščeni ravno ko so roparji v splošnem vzruženju iskali izhod. Potem se je pričela bitka in lov. Dva roparja sta bila ubita, dva so prijeli, eden je pobegnil z ugrabljeno gotovino.

Dnevnikl so z velikimi naslovi naznanili to novico. Potem so priobčili članke, s katerimi kličejo oblastne organe, da je skrajni čas iztrebiti orgije ropov in umorov v drugem največjem ameriškem mestu. Če se dogodi rop in umor kje v trgovskem delu mesta, je še razumljivo. Če se dogodi umor ali rop kje v italijanski, poljski ali zamorski koloniji, se nihče ne čudi. Če se streljajo roparji med seboj, je to celo nekaj romantičnega. Ali kadar pridejo v rezidenčni okraj čikaške gospode, kadar udro v takem okraju v hotel, tedaj seveda je čas, da se proti orgiji ropov nastopi z vsemi drastičnimi sredstvi. Z ujetima roparjema naj se napravi čim krajši proces. In naravno, končati se mora na vešalih v svarilo drugim.

Roparji ki so povzročili toliko razburjenja, niso bili roparji po poklicu. V policijskih rekordih niso našli njihovih imen. Dva izmed njih sta delala v hotelih, eden je delal še nekaj dni poprej v istem hotelu katerega je skušal oropati. Delali so od časa do časa v raznih krajih, kamor jih je pač ponesla cesta vagabundov. Eden ki je delal v hotelu pred ropom je imel

baje le \$1.65 na dan. Delali so včasih na pomoilih ali pa na ladjah. Skoro vsi so bili vojaki v svetovni vojni. Njihova starost je od 25 do 30 let. Čitali so dan za dnem o ropih in enemu izmed njih je prišlo na misel, da je boljše napraviti bogat rop, pa potem postati "pošten". Z delom in potepanjem ne bodo prišli nikamor. Dogovorili so se, dobili orožje, se napili žganja in šli v hotel. Noben ropar po poklicu ne bo šel ropati v banko, zlatarsko trgovino ali v hotel pijan. Roparji, ki so prišli v Drake, so bili pijani ker so hoteli v pijanosti izvršiti nekaj kar bi trezni ne mogli. Roparji po poklicu so navadno lepo oblečeni. Roparji ki so prišli v Drake so bili opravljeni kakor so opravljeni vagabundi.

Eden izmed njih, John Holmes po imenu, ki pa ima tudi druga imena, je bil rojen v New Yorku pred 25 leti. Njegov oče bil pometač. John je bil osmi otrok. Za njim jih je bilo še osem. Obiskoval je katoliško ljudsko šolo. V šolo je pohajal le tista leta ki so bila obvezna, potem so ga stariši poslali na delo v plinarno. Devetnajst let star je šel k vojakom, kjer je prislužil nekaj denarja, ki ga je zarajal v družbi znancev takoj ko je bil odpuščen. Voja je pomenila zanj prvi oddih in svobodo. Potem je poročil neko vdovo, ki je imela baje to slabost da je bila pijanka. To je možno, kajti ljudje v nižinah iščejo drug drugega kakor ljudje v "višjih" plasteh. Potem jo je zapustil. Povesti ostalih ki so sodelovali pri ropu so v bistvu enake.

Dva sta kot že omenjeno svojo poslednjo pustolovščino plačala s smrtjo na ulici. Policaji so merili dobro. Če se ugotovi klicu dnevnega časopisja, hosta prijeta dva v kratkem obešena. Roparjema je baje vseeno, ker se več dni po tem čudnem eksperimentu nista zavedla, kaj se je prav zaprav zgodilo. Sodišče jima je preskrbelo odvetnika, ki ju bo zagovarjal. Toliko je justica tudi napram ljudem iz nižin še zmerom pravična: da jim nekoga, ki jih brani na državne stroške, zato da formalno niso brez obrambe.

Če bi ubili vseh pet roparjev na mestu; in če bi ubili druge tri ali štiri roparje nekaj dni pozneje katere bi zalotili pri nepostavnem delu; in če se bi to ponavljalo dan za dnem — ropi bi

se dogajali naprej, kajti vzroki bi ostali. Vsa ekonomska struktura človeške družbe sloni na ropu. Zadnja svetovna vojna se je pričela kot roparska vojna, imela nekaj časa značaj vojne za demokracijo in samoodločevanja narodov in končala kot roparska vojna. Stotine milijonov dolarjev je šlo med vojno v blagajne denarnih patriotov. Škandali, o katerih je prošlo pomlad pisalo vse ameriško časopisje, so razkrili rope na debelo in roparje, katerim se ničesar ne dogodi.

Roparsko pritiskanje velesil na Kitajsko, ropanje pod masko diplomatskih not, vojnih demonstracij, imperialističnih pritiskov in izsiljevanj ter izkoriščanje mora producirati roparje spodaj. Roparji iz nižin so komaj neznaten odsev roparjev zgoraj. Zakoni so močni proti prvim, slabši napram onim v sredini, in brez moči napram onim zgoraj.

Družina šestnajstih otrok, katere preživlja oče s pometanjem ulic in mati s čiščenjem pisaren ob večerih, ne more dati svetu drugega kakor šestnajst sužnjev — ne svetu — ampak tovarnam. Okoliščine, v katerih taki otroci rastejo, v katerih so vzgojeni, producirajo mnogo krat slabe tipe, in ti tvorijo z drugimi pogreznjenimi ljudmi takozvane nižine.

Po vojni so se umori in ropi pomnožili v vseh deželah. Dolgoletna vojna in medvojna disciplina, trpljenje in pomankanje, groza in tuga, blazna propaganda za klanje in faksično klanje in rušenje je vrglo svet raz normalnih tirov. Dobri ljudje plakajo nad "izgubljeno" mladino, kapitalistični listi rohne proti "kriminalnemu" valu in zahtevajo justico vislic. Ni jim mogoče dopovedati, da ropi niso nov pojav, in da so bile vislice in druge morilne in mučilne naprave nekoč mnogo bolj v modi kakor danes. Ali človekova varnost ni bila sigurnejša kakor je danes. Umori in ropi so bili pogostejši kakor danes. Kajti fevdalni sistem je bil še bolj odprto roparski sistem; in ropati je smel vsakdo, ki je imel plemenitaški naslov, grad in nekaj vojakov. Ropali so tudi taki katerim ni bilo dovoljeno.

Da se rope omeji in da se jih končno iztrebi, je treba odpraviti vzroke, ki jih porajajo. Dajte ljudem ki so v današnji družbi pod železnim pritiskom okolščin vagabundi priliko, da si ustanove svoje domove in zasigurajte jim vsakdanji kruh. Odpravite škodljivo atmosfero v natrpanih delavskih seliščih v kateri se mladina že v zgodnjih leti pokvari moralno, duševno in fizično, pa ne bo treba toliko ječ, policajev, prisilnih delavnic in vislic.

Da, odpravimo vzroke, ali vprašanje je, kdo naj jih odpravi. Družba ki vzdržuje sedanji sistem in ga brani, jih ne bo odpravila. Zatekala se bo k ječam in vislicam, na vzroke pa ne bo mislila, kajti če bi, bi morala tudi sebe obsoditi. Tudi današnji vlastodržci poznajo sredstvo in

vedo da je boljše kakor sredstvo vislic in ječ. Toda bogastva so v njihovih rokah in zato branijo sedanji red in nered. Za roparski sistem na debelo so v svojem interesu, zato je naloga nekoga drugega, da se bori za socializem. Ta drugi je tista plast človeške družbe, iz katere prihajajo zločinci nižin, vagabundi in drugi izvrženci ter izmečki, za katere je družba zgoraj z denarjem ljudi spodaj in svojim zgradila zavetišča, sirotišnice, "poboljševalnice", prisilne delavnice, električne stole, vislice in plinske celice. In zahteva še več vislic in ječ.

Unije in "moskovske" instrukcije.

Ameriške unije so v tem letu pričele zelo drastično nastopati proti takimenovanim komunistom. Dosedaj so jih nekako tolerirale in nekatere so jim celo pomagale. Za vzrok sedanji taktiki navajajo provokatorsko nastopanje komunistov, ki ima za posledico oslavljenje unij, otežkočenje agitacije za pridobivanje novih članov, padanje bojvnega duha, nezaupnost in sovraštva, ki ne poznajo meja.

Med unijami ki so nastopile proti komunističnim agentom, je tudi unija mašinistov (international Association of Machinist). Članom ki prejemale navodila od komunističnih organizacij, je naročila, da naj prekinejo stike z elementi katerim ni za prospeh unije, ali pa bodo izključeni.

Čikaška delavska federacija je izdala posebno pismo, v katerem svari unije pred raznimi firmami, pod katerimi delajo komunisti, ker pod svojim imenom ne bi dobili pristašev. V dolgi komunikaciji so navedene razne organizacije, katere imajo v glavnem namen hujskati in ob enem kolektati za vzdrževanje komunističnih agentov. Pred nekaj tedni so ustanovili organizacijo, katere namen je zbirati sredstva za politične jetnike v raznih deželah. Tej organizaciji so dali nestranski značaj, pozvali v odbor nekaj nepoučenih prominentnih ljudi, nekatera imena delavskih voditeljev izrabljajo, varajo tudi z naslovi, toda vse vodilne in plačane pozicije imajo v rokah Fosterjevi in Ruthenbergovi pristaši. Večina nabranega denarja gre za plače komunističnim govornikom, ki potujejo pod pretvezo da agitirajo za pojačanje gibanja katerega naloga je pomagati političnim jetnikom.

Pod komunikacijo sta podpisana predsednik federacije John Fitzpatrick in tajnik E. N. Nockels. Fitzpatrick je pred par leti delal skupno s komunisti in privolil je celo v načrt, da se skliče komunistično konvencijo pod firmo njegove farmerske-delavske stranke. Takoj po

konvenciji, ko je videl da je izigran, je postal Fosterjev sovražnik.

Unije v Minneapolisu so nastopile proti komunistom še bolj drastično kakor čikaška federacija. Komaj dobro leto nazaj pa so kooperirale z njimi in pomagale aranžirati konvencijo farmarske-delavske stranke, katero je dominirala W. P. Mahoney, ki je enako kakor Fitzpatrick sodeloval s komunisti, se danes bori proti njim v listu katerega urejuje in povsod kjer ima priliko.

Nobeno gibanje ni med ameriškim delavstvom bolj obsovano kakor komunistično, pa ne radi tega ker je komunistično, kajti to je naveszadnje samo beseda, ampak raditega ker se v svojih naporih za doseg ciljev poslužujejo intrig, laži, zavijanj in drugih sredstev, ki jih smatrajo za nedostojna in nepoštena. Kennedy, Mahoney, Fitzpatrick, McDonald, Salutsky, Max Eastman in drugi so bili še ne dolgo tega slavljani v komunističnem evangeliju. Njihova imena se je rabilo v boju proti socialistom in rezultat te konfuzije je oslabiljenje političnega gibanja razredno zavednih delavcev in diskreditiranje gibanja za farmarsko-delavsko stranko. W. P. je danes stranka narodnostnih federacij, katere misli na bližnji konvenciji odpraviti, oziroma jih podrediti popolnoma centralnemu vodstvu. Kar je v nji Amerikancev, so voditelji, in so večinoma na plačilni listi. V kapitalističnem časopisu imajo mnogo reklame, ki jim jo kapitalisti dajejo brezplačno, ker se jim drugače izplača. To namreč trdijo tisti, ki so pred letom ali dvema verjeli, da smo na pragu preobrata in da ameriške mase komaj čakajo signala za revolucijo.

7,000 ljudi na socialističnem shodu v Los Angelesu.

Shoda, ki ga je aranžirala socialistična stranka v Los Angelesu, California, v nedeljo 26. julija se je udeležilo okrog 7,000 ljudi. Predsedoval je znani socialistični pisatelj Upton Sinclair. Prodalo se je 900 knjig in mnogo brošur. V soboto pred shodom se je vršila konvencija članstva soc. stranke, katere se je udeležilo 250 delegatov. Emil Herman je organizator soc. stranke v Californiji, ki se je v teku sedanje kampanje pomnožila za več sto članov in precej novih postojank.

Druga kalifornijska konvencija soc. stranke se je vršila v soboto 1. avgusta v San Franciscu, v nedeljo pa shod. Debs je predsedoval konvenciji v Los Angelesu in San Franciscu. Udeležba na obeh shodih in konvencijah je bila večja kot se je pričakovalo.

Glasilo socialistične stranke v Californiji je "Labor World", ki izhaja v San Franciscu. Lastuje tudi svojo tiskarno.

Socialist po prepričanju se bori za svojo stvar, ki mu je sveta, vsepovsod in pred nikomur ne kloni, nikomur ne popušča.

Iz politike v Jugoslaviji.

(Vlada Pašičevih radikalov in Radičevcev na vidiku. — Koncentracija jugoslovanske buržvazije. — Slovenski klerikalci osamljeni.)

("Socialist" dne 17. julija.)

Po dolgih in skrivnostnih pogajanjih je konečno prišlo do sporazuma med radikali in Radičevci. Kaj vsebuje ta sporazum, javnosti ni znano. Gotovo je samo to, da so Radičevci priznali Vidovdansko ustavo in s tem monarhijo ter z vidovdansko ustavo vpeljeni centralizem.

Sporazum med radikali in Radičevci znači popolno kapitulacijo Radičevcev, dosedanjih nositeljev plebemskega boja Hrvatov proti Srbom. Izgleda, da so Radičevci, da se izognejo popolnemu porazu svoje politike, raje sklenili sporazum z radikali, ki je sicer sramoten za nje, ki jim pa vendar daje nadomestilo za to sramoto — soudeležbo na vladi. In to pomeni mnogo, če se upošteva, da je država izročena vsakokratni vladni večini na milost in nemilost.

Pri pogajanjih med radikali in Radičevci se je jasno pokazalo, da obvladajo koristi Radičeve porodice celotno Radičevo stranko. Umevno je zato, da odpre pravkar sklenjeni sporazum marsikakšnemu dosedanemu pristašu Radičeve stranke oči in da nastane med številnimi pristaši te stranke preokret, ki se bo pokazal v tem, da bodo one hrvaške stranke pridobile na privržencih, ki ostanejo še naprej na federalističnem hrvaškem stališču. To vedo tudi sicer skrahirani politiki iz Hrvaške Zajednice, ki so bili izvoljeni pri zadnjih volitvah po Radičevi milosti, ki so pa sedaj izjavili, da ne sledo Radičevcem v vlado.

Prerano in najbrže napačno pa bi bilo soditi, da bo Radičeva stranka večino svojih pristašev izgubila. Za politiko dokaj nezrelega hrvaškega kmeta je Radič prorok, ki svojega čara tudi v družbi "srbskih batinašev" ne bo izgubil.

Pričakujemo torej novo RR vlado, ki bo naslednica PP vlade; pričakujemo jo sicer z radovednostjo, ali s slabimi upi: delavstvo ve prav dobro, da ne bo ta nova vlada prav nič boljša, kot so bile vse dosedanje. V meščanski državi se vlade sicer menjajo, bistvenih sprememb pa ne prinašajo. Zato tudi od RR vlade ničesar ne pričakujemo.

Sam. demokrati v novi vladi ne bodo več zastopani. Radikali so jih rabili za volitve in do sporazuma z Radičevci, sedaj jih vržejo brez usmiljenja med staro šaro. Sam. demokrati so našli to, kar so iskali in zaslužili. Podpirali in zelo aktivno so sodelovali v režimu, ki pomenja višek politične in gospodarske reakcije v našem dosedanjem državnem življenju. Tako delo ne ostane nekaznovano in tako bo stranka, ki je bila sezidana na temelju sodelovanja v vladi, morala propasti, če ostane v opoziciji. Samostojni demokrati se zamorejo kot stranka rešiti samo, če se v opoziciji idejno preorijentirajo, za kar pa izgleda da niso sposobni ali pa — če gredo v radikale.

Pa najsi gledamo na sporazum med radikali in Radičevci kakorkoli hočemo, eno pomeni ta sporazum brez dvoma: pomeni sporazum dveh najmočnejših meščanskih strank v državi in s tem prvi korak k strankarski koncentraciji meščanskega razreda v državi.

V politiki ne igrajo nobene vloge nagibi, vsled katerih je kaka stranka svoj program ali pa taktiko spre-

menila. Dejstva, ki nastopajo vsled takega preokreta so važna. To velja tudi za sporazum med radikali in radičevci. Posledice, ki bodo nastale v našem notranjem političnem življenju vsled koalicije RR, bodo važne in pomenijo brez dvoma korak naprej. Prenehali bodo ostri, s plemenskimi gesli obeleženi boji med najmočnejšo srbsko in najmočnejšo hrvaško stranko, ki si bodele moč v državi delile in vladale po skupnih smernicah. V notranji politiki bomo začeli srečevati težke gospodarske, socialne in kulturne probleme, ki so stali doslej vsled plemenskih in državopravnih bojov v ozadju. Ta boj bo imel za posledico razredno opredelitev ljudstva v državi: na eni strani bodo stali ljudje, ki imajo resnični ali pa samo namišljeni interes korakati v taboru meščanstva, na drugi strani pa bo imel delavski razred priliko strniti svoje vrste v boju proti iskoriščanju od strani sporazumljene meščanske fronte.

Sporazum med RR pa pomeni tudi političen neuspeh naših slovenskih klerikalcev, ki so ostali s svojim plemenskim samoslovenstvom osamljeni. Gledati bodo morali, da se tudi oni čimprej sporazumejo s srbsko in hrvaško buržuazijo, drugače bodo doživeli popoln polom svoje politike. Če se danes tolažijo s tem, da so ostali v takozvanem opozicijskem bloku, v bloku "narodnega sporazuma", je ta tolažba piškava, kajti hrvaški del bloka se je že "sporazumel" s tem pa je blok izgubil svoj življenski pomen.

Zanimivo pa bo vsekakor opazovati v bližnji bodočnosti dr. Korošca in dr. Žerjavo v skupni opoziciji; preskrbljeno bo torej tudi za zabavo. Današnja največja sovražnika utegneta postati debela prijatelja...

Amsterdamska Internacionala ima 16,500,000 članov.

Poročilo Mednarodne federacije strokovnih unij (Amsterdamska internacionala) pravi, da je bilo koncem leta 1924 v vseh deželah na svetu 36,439,320 delavcev organiziranih v unijah, izmed katerih jih pripada 16,490,121 amsterdamski internacionali, 5,245,889 pa rdeči strokovni internacionali (Moskva). Skoro vse članstvo slednje tvorijo ruske unije. V unijah z versko tendenco (krščansko socialne itd.) je 2,354,583 delavcev. Sindikalistične unije (v Zedinjenih državah I. W. W.) imajo po vsem svetu 404,700 članov. Okoli 12,000,000 organiziranih delavcev ne pripada nobeni internacionali; med njimi je tudi članstvo Ameriške delavske federacije (American Federation of Labor.)

Največji odstotek organiziranih delavcev ima Avstrija. Nji slede po redu Nemčija, Anglija, Avstralija, Čehoslovakija in Belgija. V mnogih drugih deželah, npr. v Jugoslaviji, Bolgariji, Romuniji, Portugalski, Finski, Braziliji, Peruju, Južni Afriki, na Japonskem in Kitajskem je proporcija organiziranega delavstva zelo majhna. V Zedinjenih državah je samo okoli 20% delavcev organiziranih v unijah. Skoro vse dežele so v preteklih letih nazadovale v številu organiziranega delavstva. Vzrok je deloma brezposelnost, deloma navali kapitalistične reakcije, največ pa notranji boji in trošenje energije v frakcijskih borbah.

Oglašajte priredbe klubov in društev v "Proletarcu".

ANGELO CERKVENIK:

SKOZI MEGLO

(Nadaljevanje.)

Strašno se je bala okostenjaka, nepopisno strašno.

O polnoči je prišla domov.

"No, Jolanda, kako je bilo..."

"Lepo, lepo, ciganček je tako sladak, tako lep..."

"Še nekdo pričakuje tvoje ljubezni... še nekdo, Jolanda!"

Ni me razumela. Meni pa se je dozdevalo, da postaja okostenjak nestrpen... Vrgel sem se na Jolando; zvezal sem ji roke na hrbtu, potisnil ji robec v usta ter ji rekel:

"Sedaj, Jolanda, te ubijem..."

Videla je, da nimam nikjer orožja in mi ni verjela. Vzel sem ji robec iz ust in jo vprašal:

"Ali boš šla še k ciganu?"

"Še!"

"Tedaj te ubijem!"

"Če me ubiješ, te bom hodila strašiti — glej takšna bom prihajala, kakršen je ta okostenjak."

"Ne boš, kajti razčetrnim te!"

Potisnil sem ji spet robec v usta, zvezal sem ji še noge in jo prenesel k okostenjaku. Še vedno ni razumela, kaj hočem napraviti z njo. Še-le ko sem jo postavil tik pred okostenjak, ko sem strgal z nje srajco in jo privezal k okostenjaku je razumela, kaj se godi z njo.

Noge sem zvezal k njegovim nogam, njegove roke sem stegnil ter jih sklopil na njenem hrbtu... njen vrat pa sem privezal k njegovega vratu. Jokati ni mogla... vsak poskus rešitve je povzročal strašno škripanje okostenjaka — njene oči so obupno gledale k meni...

Vzel sem klobuk, oblekel površnik, privil žarnico, da je tema objela čudno prikazen okostenjaka in mlade deklice... Narahlo sem odprl vrata, slišal sem pritajen vzdih... zopet sem zaprl vrata in stal nepremično pri vratih...

Strašna tema je bila... Okostenjak je škripal cvlil, kakor da bi vriskal od veselja, kakor da bi pel...

Lasje so se mi dvigali a nisem se upal niti ganiti, komaj slišno hropenje iz njenih prsi se je zgubilo v hreščanju kosti...

Tedaj pa je napela vse sile...

Okostenjak se je prevrnil in ona ž njim. Pod njim je ležala... Zakrohotal sem se, in čeprav je bil to moj lastni glas, sem se od strahu upijal...

Zjutraj je ležala mrtva v objemu okostenjaka.

"Ne boš me hodila strašiti..."

Rekel sem in sem jo razrezal. Prvotno sem nameraval nesti kos za kosom v morje, da bi

komu ne padlo v oči... Tedaj pa me je jel za-
lezovati tisti njen govor o družbi in o ženski
moči.

"Močen sem, sem šepetal, močen sem bil,
da sem premagal svojo lastno ljubezen, prema-
gati moram tudi to delo satanovo, to družbo."
Boriti sem se hotel, in boriti sem se začel...
Kako je bilo naprej, veste sami... Ljubezen
me je zopet premagala; bal sem se namreč za
Depaolija, da ga ne bi po nedolžnem obsodili.
Pred kratkim sem čital v nekem tukajšnjem
dnevniku vest o tistem zločincu, ki je obvestil
ravnatelja o ropu... občudoval sem ga. Hotel
sem iti na policijo tudi jaz, pa sem se pred vho-
dom premislil in pohitel daleč stran..."

"Tisto vest sem dal jaz v časopise..."

"Nič ne de, zmagal me je mož!"

"Toda po vašem mnenju, v službi žensk!"

"Ne, prej ste rekli, da ste me iskali pravza-
prav sebi v zabavo. Bili ste močni... Vi bi se
ne dali tako ujeti."

Ladavac je pomislil tedaj na Olgo in dušilo
ga je v grlu... Ali bi imel dovolj moči, da bi
jo ubil, da bi jo privezal... on ne, ne... da bi
jo zastrupil, ustrelil.

Žal mu je bilo Hermannina in prigovarjal
mu je, da naj uide, a Hermann ni hotel zbežati.

"Zaigral sem svoje življenje; da vam po
pravici povem, me sedaj straši, ker je zopet
skupaj — sklonil se je čisto k Ladavcu in mu
šepetal — in hodi vsako noč semkaj in čutim,
kako me z mrzlimi koščenimi prsti grabi za
prsa, kako me z ledenimi čeljustmi ljubkuje...
da, v morje bi jo bil moral nesti... pa me je
zapeljala s tistim govorom... žival... ali se
mi ne blede..."

Peljal ga je na policijo.

Drugo jutro je zaupal Ladavcu, da ni še
nobeno noč tako dobro spal, kakor v tej noči.

Razprava je bila tajna in občinstvo ni ni-
kdar zvedelo, kako je pravzaprav bilo s tem
umorom.

Obsodili so ga na smrt na vešalih.

V.

V tem času je bilo razmerje med Ivanom in
Olgo nekako na mrtvi črti. Olga se je zani-
mala navidez za svoja kuhinjska dela, v resnici
pa je dobro čutila, kaj je z Ivanom. Videla je,
da je Ivanov mir v ozki zvezi s težko, poverje-
no mu nalogo. Čudila se je le, kako je mogoče,
da more Ivan tako vestno zasledovati vse po-
tankosti, ki so po njegovem mnenju bile v kaki
zvezi z zločinom.

Nekega večera sta sedela skupaj... Raz-
krila mu je, da bo postala mati, da bo v štirih
mesecih porodila otroka...

Nikakega čustvenega preokreta ni to po-
vzročilo v njegovem duševnem življenju...

"A res, glej... bo lepo."

To je rekel in to je bilo tudi vse. Dobro je
vedela, da bo zločinca ujel in potem... Kaj
potem? Spoznavali je jela, da bo potem sta-
nje med obema še neznosnejše, kakor je bilo
prej, kajti vso svojo silo bo zopet posvetil svoji
osebi in svoji najbližji okolici. Kako silno se je
bala tistega trenutka...

Še tisti večer so časopisi v posebnih izda-
jah naznanili občinstvu, da je Dr. Ladavac raz-
krinjal zločinca in ga predal v roke pravici. Tu-
di Olga je to vest zvedela iz časopisa... Sama
je bila ves ta čas, le njene prijateljice so jo več-
krat posetile. Najpogosteje je prihajala k njej
Hela s svojo prijateljco. Prihajali sta, kakor vse
druge, vedno zastrte z gostim, črnim pajčola-
nom.

Ponavadi so tedaj primerjale svoje življe-
nje z Olginim in jo blagrovale, želeč si tudi same
take spremembe v svojem življenju. Nasprotno
pa jim je Olga zatrjevala, da bi bila srečnejša,
če bi bila mogla nemoteno živeti svoje staro
življenje do svoje smrti.

"Ali nisi srečna, ali ni Ivan dober?"

"Dober je, deklice moje, prav dober — toda
človek je in jaz sem izvržek človeške družbe,
kakor tudi ve. Me nismo ženske, me smo vla-
čuge. Vlačuga pa ni človek, ker ni niti moški
niti ženska. Vlačuge smo duševno brezspolna
bitja in nihče ne more iz nas ustvariti žensk.
Ženske smo bile — nekatere. Nekateri sploh ni-
so bile nikdar ženske. V bistvu smo popolnoma
enakovredne ženskam, ki ne poznajo nikake
spolne strasti; enako so brezspolne, kakor me.
Če bi prišle v to življenje, bi vam bilo, kakor
ribam, kadar jih vržejo na suho..."

Prijateljice je niso razumele. Saj se ni niti
sama razumela. Vedela je, da govori resnico,
hotela je doumeti to resnico, a zaman. Vsak
dan je bolj in bolj bledela. Ko je ves Ivanov
interes za zločin bil nasičen, se je zopet zave-
del da ima poleg sebe Olgo... Tudi njeno ble-
do obličje je opazil. Ni se mogel iznebiti ogab-
nega občutka sreče in zadovoljstva, ko je videl,
kako je hiral. Obenem pa se ga je lotevala ne-
ka topa, malomarna žalost, kakor se loteva ža-
lost človeka, hrepenečega po solncu in svetlih
dnevi, ko pada dež in visi gosta, mrzla megla
nad obumrlo pokrajino, po tleh pa leži umaza-
na voda in blato do gležnjev. Grenak okus je
imel v ustih...

"Da bi bil vsaj že konec!"

Mnogokrat je glasno vzdihnil, toda nikdar
ne pred njo. Bil je vedno do skrajnosti ljubeč
mož, uljuden in prijazen. Kadar se je poslavil
od nje, ni nikdar pozabil poljubiti jo? Svojo ob-
ljubo je moško izpolnjeval... Ker je bil vedno
preveč zaposlen s samim seboj, ni utegnil misli-
ti, če Olga kaj ve o njegovem razpoloženju...
Deloma je tudi preveč verjel sam sebi, da bi mo-
gel misliti, da je Olga nesrečna.

(Dalje prihodnjč.)

Kdo laže --- "Proletarec" ali g. Novak v "D. S"?

"Proletarec" z dne 23. julija je priobčil pod naslovom "**Komunisti v Sloveniji**" poročilo o začasnem prenehanju "Delavsko-kmetskega lista", ki se glasi:

"Delavsko-kmetski list" z dne 2. julija, ki izhaja v Ljubljani, piše da bo začasno prenehal izhajati. "D. K. L." je glasilo slovenskih komunistov. Za vzrok prenehanja navaja, da mu delavstvo ni dalo dovolj gnotne podpore. "Nekateri se niso dovolj zavedali", piše v omenjeni izdaji, "važnosti proletarskega glasila — sicer bi napram njemu izvrševali svoje proletarske obveznosti. In ti so nas prisilili, da moramo začasno ustaviti list".

Priobčili smo to notico v informativne namene, kakor priobčimo nešteto drugih. Ali urednik "D. S.", ki slovi vsled premenjavanja svojih "prepričanj" in biznisov, se je vseeno razpenil in v takem stanju je izustil nekaj poskv in laži, ki karakterizirajo njegove žurnalistične sposobnosti. Pod rubriko "Izobraževalni del" je v "D.S." z dne 30. julija priobčil sledeči "napad":

"Socialpatrijotskemu lažnjivemu demagogu v Chicagi naznanjamo, da je glasilo komunistične stranke v Sloveniji, Delavsko-Kmetski list prenehal začasno izhajati iz sledečih vzrokov:

1. Ker ne vživa naklonjenosti Pašičeve vlade, kot jo živajo socialpatrijotski časopisi.

2. Ker je ista Pašičeva vlada že večkrat zaplenila premoženja, tiskarne in delavske domove slovenskega razredno zavednega proletariata in vse to lepo podarila svojim zvestim pristašem socialpatrijotom".

Razun teh vsebuje njegovo naznanilo še dve točki, v katerih omenja J. R. Z. Pravi, da če bi imeli komunisti v Sloveniji "miljondolarski" fond, bi bilo tudi allright. In če bi imeli JRZ. tiskarne, bi bilo ravnotako allright.

Kdor čita "Proletarec" ve, da smo temu "junaku" dokazali to kar predbaciva drugim — namreč da je navaden lažnik in demagog; in dokazali smo mu, da je postal "komunist" vsled kupčije, dokazali smo, da se je pogajal s hrvatskimi komunisti mesece poprej predno je postal "komunist" — in to je postal šele po sklenjeni kupčiji. Tak neodgovoren karakter, ki nima nikakega samoponosu, nikake časti, nikakih pojmov o resnici in dostojnosti, ima "pogum" zmerjati druge z nepoštenjaki, izdajaleci in lažnjivci. Podoben je pobčku, ki spleza na ograjo, kaže jezik in zmerja.

Razkačil se je navidezno radi našega poročila o "Kmetsko-delavskem listu". Ali smo res priobčili laž?

"Delavsko-kmetski list" z dne 2. julija piše pod naslovom "**Vsem bralcem našega lista**" na prvi strani, prva kolona, med drugim sledeče:

"Ponovno smo opozarjali vse naročnike in kolporterje, da naj redno obračunavajo list. Prejšnja kolporterja v Zagorju in Trbovljah sta obljubila, da poplačata dolg. A dobre volje za to do danes ni bilo. Zato je narastel dolg pri listu . . . "Delavsko-kmečki list" — list delavcev in kmetov je odvisen od njih samih. Nimamo

nobnih bančnih podpor. Tudi nimamo nobenih moskovskih rubljev, ker proletariat vsake dežele mora iz svojih moči vzdrževati gibanje . . . Nekateri se niso dovolj zavedali važnosti proletarskega glasila, sicer bi napram njemu izvrševali svoje obveznosti. In ti so nas prisilili, DA MORAMO ZAČASNO USTAVITI LIST . . ."

Podčrtan tisk gornje notice je bil podčrtan v "Delavsko-kmetskem listu". "Delavska Slovenija" pa piše, da je prenehal, "ker ne uživa naklonjenosti Pašičeve vlade". Komu naj verjamemo: kameleonu Fr. Novaku ki prodaja svoja "prepričanja" (slučaj Sheboygan, slučaj Milwaukee), ali komunističnemu glasilu v Sloveniji?

Kdo je torej lažnik? Primerjajte citirane notice, pa si sami napravite odgovor.

Kar se tiče Pašičeve vlade:

Radič je danes Pašičev zaveznik in Radičeveci so zastopani v vladi s štirimi ministri. Za Radiča so se borili tudi hrvatski komunisti v Ameriki, in pod masko protestnih shodov proti Pašiču so kolektali zase. Podpirali so Radiča in njegovo stranko komunisti v Jugoslaviji, in danes je ta stranka na vladi s Pašičem! Torej je brumni in nedosledni Fr. Novak tudi tukaj v zmoti, kajti če bi bil logičen, bi moral pričakovati od Pašičeve-Radičeve vlade pomoč, ker ima v nji vendar zaveznika! Socialisti so ves čas kazali ljudstvu Radiča in Pašiča za to kar sta — komunisti pa so Radiča skoro ves čas oboževali. Sedaj ko se Radič klanja kralju so ga zatajili, kakor Peter Krista.

Druga točka Fr. Novakovega pojasnila v "D. S." se glasi, da je "Delavsko-kmetski list" prenehal ne le zato ker ga Pašičeva vlada ne podpira, ampak tudi zato, ker

je Pašičeva vlada že večkrat zaplenila premoženja, tiskarne in delavske domove slovenskega razredno zavednega proletariata in vse to lepo podarila svojim zvestim pristašem socialpatrijotom."

Človek ki je zapisal to laž je nepoštenjak, sposoben za zločinca! In je zločinec!

Nikjer ni navedel, katere tiskarne in druga premoženja slovenskega razredno zavednega delavstva, — kje in kedaj, — je vlada že večkrat zaplenila in jih podarila "svojim zvestim pristašem socialpatrijotom". Čemu skriva dokaze?

Niti ni nikjer zapisal, kateri "socialpatrijotski" listi dobivajo podporo Pašičeve vlade, kakšna je ta podpora in take stvari. Ni dokazov. In ve da jih ni!

Kar se tiče Pašičevih zvestih pristašev, naj se lump ki se poslužuje svojemu karakterju sorodnega tona v urejevanju enega izmed najbolj prostituiranih slovenskih listov v Ameriki vpraša in dobro izpraša. Dobil bo čedno število bivših "komunističnih" politikov in celo bivših "komunističnih" poslancev, ki so danes agitatorji v Pašičevi radikalni, ali v demokratski, ali pa v Radičevi stranki. Kdo je slavil Radiča, kdo priobčeval njegove članke, izjave in govore, in kdo je pripisoval Radičevi taktiki "revolucionarno važnost"?

Čisto lahko je falotu ki sedi v uredništvu "D. S." pisati laži. Človek, ki je izgubil že davno čut za poštenje, ne more biti drugačen. Ali dokler ga bo stranka kateri se je uдинjal za judežve groše tolerirala, se mora tudi ona pripraviti da dobi svoje in da bo ona trpela posledice!

Svojo zlobno noto je urednik ki mešetari s prepričanju zaključil s sledečim stavkom:

"Glede drugih laži in natolcevanja, priobčenih v zadnji številki Proletarca, pa pride primeren odgovor v doglednem času. In ta odgovor bo s. p. lažnjivcu zaprl sapo za dolgo časa..."

Ali "laži" vendar ni navedel. Zakaj jih ne citira, kakor citiramo mi njegove? On rajše grozi. Kako bi z dokazi, če jih pa nima! To ni prvič da bo s. p. "zaprl sapo". Fr. Novak meri druge po sebi, a se moti. In natančno ve, da se moti. Zato grozi in laže. Pa mu ne bo nič pomagalo. Dobil je kar ni iskal in dobil bo še več. Kdor kupčuje s prepričanju in poštenostjo, tudi ne more drugega pričakovati.

Pittsburgh, svetovna delavnica.

F. L. I. S.

Pittsburgh leži ob stečiču rek Monogahela in Allegheny, ki se tu združita in tvorita veletok Ohio. Vse tri reke tečejo po globokih, od vode izjedjenih dolinah in visoka planota ob obeh straneh je razsekana v nešteto hribov, med katerimi se nahajajo globoke soteske, ki so tudi posledica pradedne erozije (izjedavanje). Lega mesta je zato značilno drugačna od mnogih mest, zgrajenih na primeroma ravni površini. Ako je stari Rim imel svojih "sedem hribov", se lahko reče, da jih Pittsburgh ima sedemdeset. Ta posebna topografija mesta Pittsburgha ima tudi za posledico, da je Pittsburgh mesto mnogih mostov; morda ga ni mesta na svetu, ki bi imel toliko mostov in vijaduktov, kolikor jih ima Pittsburgh.

Za časa svoje inkorporacije se je mesto omejevalo na mali trikot ob stečiču rek Monogahela in Allegheny, Grant's Hill pa mu je bil vzhodna meja — vsega skupaj kake pol kvadratne milje. Ta trikot je današnji Down Town. Danes pa mesto zavzema čez 41 kvadratnih milj. Ali onstran mestnih mej se nahaja nešteto predmestij, ki skupaj s pravicim mestom Pittsburgh tvorijo veliko industrijsko metropolo.

Največ je mesto zrastle leta 1907, ko je bilo mesto Allegheny spojeno z mestom Pittsburgh; danes se zove North Side Pittsburgh, dočim onstran Monogahela se nahaja South Side Pittsburgh, nekdanji trg Birmingham. Pittsburghski Up Town je brdoviti mestni okraj East Liberty s krasnimi residencami in parki in hitro razvijajočim se trgovskim središčem.

Ravno ob točki, kjer se srečata reki Monogahela in Allegheny, so bili Francozi zgradili trdnjavo Fort Duquesne. Okoli te točke je bilo veliko bojev, da se ustanovi, kdo naj bo vladar ohijske doline, Francozi ali Angleži. Francozi so trdili, da doline rek Mississippija in Ohio spadajo njim, in to na podlagi odkritij in

raziskovanj Francoza La Salla v letu 1669. Angleška kolonija Virginija pa je smatrala dolino reke Ohio za svojo, na podlagi svojega čartra. L. 1749 so Francozi odposlali neko ekspedicijo, naj formalno anektira ohijsko dolino; kasneje ji je sledila majhna vojska. V jeseni leta 1753 pa je governor kolonije Virginia odposlal George Washingtona, tedaj častnika angleške kolonijalne vojske, naj posvari Francoze pred nadaljnim vrivanjem, in v spomladi prihodnjega leta je bila odposlana oborožena četa Virginijcev, da sezida trdnjavo na točki, kjer se dandanes nahaja Pittsburgh. Do prvega spopada med Francozi in Virginijci je prišlo l. 1754, ko je George Washington porazil in ujel četo francoskih vojakov. Ali v bitki pri trdnjavi Fort Necessity so bili angleški kolonisti poraženi. Prihodnje leto so ti zopet poskusili osvojiti to merodajno točko in odposlali tja vojsko pod gen. Braddockom; ta ekspedicija je končala s strašnim porazom tega generala, ki je zabredel v zasedo, kjer so nanj prežali Francozi in Indijanci. Francozi, ki so bili med tem zgradili trdnjavo Duquesne, so držali to pokrajino do l. 1758. Tega leta pa so se umaknili pred napadom generala Forbesa, ki je proti njim vodil vojsko Angležev in kolonistov. Na gorečih razvalinah francoske trdnjave je bila vsajena angleška zastava in general Forbes je na predlog Washingtona prekrstil ime trdnjave v Fort Pitt na čast tedanjega velikega angleškega državnika, William Pitta. L. 1764 je bila okoli te trdnjave zgrajena naselbina — Pittsburgh. Leta 1794 je bila naselbina inkorporirana kot trg in l. 1816 kot mesto.

Današnje prebivalstvo mesta Pittsburgh šteje približno 635,000 duš. Ali to število niti od daleč ne predstavlja resničnega obsega pittsburghskega prebivalstva. Mesto raste in se razširja na vse strani čez razmeroma ozke meje mestne občine in v neposrednih predmestjih je morda ravno toliko ljudi kot znotraj zakonito odrejene mestne meje. "Metropolitan area" — t. j. Pittsburgh s predmestji vred — stoji na petem mestu izmed vseh enakih velemestnih skupin v Združenih državah; le metropolitanski okraj mest New York, Chicago, Philadelphia in Boston stojijo v tem pogledu pred Pittsburghom.

Razne ugodne okolščine so prispele k temu, da je Pittsburgh postal ono velikansko industrijsko središče, kakršno je. Pred vsem njegova lega v sredi bogatih premogovišč in trojica rek, ki tečejo skozi mesto in mu nudijo lahek dostop do premogovnikov ter ga vežejo z reko Mississippi in celo z oceanom, so bili bogati viri njegovega bogatstva. Štirinajstero raznih železniških prog se tu osredotočuje in nadopolnjuje vodni promet. Zato je lega Pittsburgha jako ugodna za zbiranje in razdeljevanje blaga.

Pittsburgh leži v srcu največjega in najizdatnejšega premogovišča v Ameriki. V pittsburghskem okraju se nahaja 350 premogovnikov, ki normalno zaposlujejo 40,000 premogarjev in proizvajajo sto milijonov ton premoga na leto. Do nedavnih odkritij na jugozapadu in Mehiki je bil Pittsburgh tudi središče najbolj produktivnih petrolejskih vrelcev v Združenih državah, ki imajo danes veliko produkcijo. Nadalje ima Pittsburgh pri roki eno izmed najobširnejših in bogatih zalog naravnega plina na svetu. Vse to izobilje cenene goriva, s katerim mesto razpolaga, je napravilo Pittsburgh naravno središče vseh industrij, ki so odvisne od ognja za svoj uspešni obrat. Pittsburghski okraj proizvaja več kot polovico vsega premoga v Združenih

Državah in deset odstotkov vsega bituminoznega premoga na svetu.

Ni čuda, da je Pittsburgh postal mesto železa in jekla — the Iron and Steel City, — največji center metalurške industrije na svetu, kajti narava sama mu je ponudila vse ugodnosti za to. Tri desetine vsega litega železa (pig-iron) na ameriškem kontinentu se producira v Pittsburghu in 36 odstotkov vsega jekla. Skupna produkcija železa in jekla znatno nadkriljuje, v samem pittsburghskem okraju, ves pridelek železa in jekla na Angleškem z njegovimi kolonijami vred. Pittsburgh izdeluje več jeklenih tračnic (rails), več plošč (plates) za trup, kotle in oborožanje ladij, več jeklenih vozov kot katerisibodi drugo mesto na svetu.

Pittsburgh je nadalje sedež aluminijske industrije v Ameriki in ta industrija se je tu izvirno razvila. Bron, med, baker v raznih oblikah, cinaste pločevine in beli svinec se tu izdeluje v ogromnem obsegu. Sploh vse industrije, v katerih kovine igrajo veliko vlogo, se razvijajo v tem velikem metalurškem središču, zlasti kar se tiče surovin, dasi se tudi izgotovljeni produkti proizvajajo v velikih količinah. Izdelovanje jeklenih komadov, kakršni se rabijo za moderno gradnjo poslopij, je začelo v Pittsburghu; s tem je to mesto omogočilo zgradbo ameriških nebotičnikov (skyscraper).

Pittsburghski okraj prednjači vsemu svetu kar se tiče produkcije stekla v obliki plošč, šip, namiznega blaga in steklenic. V zadnjih letih se je razvila tudi kemična industrija; izdelovanje premogove smole, amonijaka in raznih produktov, ki se pridobivajo potom destilacije premoga, zavzelo je važno mesto v industrijskem življenju.

Industrija konserv je obširna. Produkti tvrdke Heinz Company, največje tovarne te vrste na svetu, so znani vsakomur tukaj in v inozemstvu.

Manufaktura strojev, zlasti električnih masin potom Westinghouse Electric & Manufacturing Co. je kolosalno podjetje; na isti način tudi tovarna zračnih zavornic, Westinghouse Airbrake Co., ovekovečuje spomin slavnega iznajditelja, George Westinghousa. Druga znatna industrija je izdelovanje žice v vseh njenih oblikah. Razvoj petroleja in plina v Pittsburghu je rano dovedel do izdelovanja cevi. Standard Chemical Company v Canonsburgu zraven Pittsburgha je največji producent radija na svetu.

V pittsburghskem okraju se nahaja čez 2500 tovarniških podjetij, ki imajo svoje glavne urade v mestu, s skupno vloženo glavnico kakšnega milijona dolarjev in ki zaposlujejo četrtilijona ljudi in katerih letni izdelek znaša dvakrat toliko kot njihova skupna glavnica.

Eden izmed mož, katerih ime je ozko spojeno z industrijskim razvojem Pittsburgha, je Andrew Carnegie. Veliko kulturnih ustanov, ki jih je on omogočil s svojimi bogatimi darovi, nosi njegovo ime. Glavna izmed teh je Carnegie Institute. Imponujoča stavba pri Shenley Parku je edina, svoje vrste, kajti vsebuje bogato knjižnico, slovit muzej, koncertno dvorano in umetniške galerije. Muzej poseduje eno izmed največjih in najvažnejših paleontoloških zbirk (pradavnih živali) na svetu. Carnegie Institute of Technology, oddelek Carnegie Instituta, je bil izvirno namišljen kot obrtna višja šola za bolj-siromašne dijake v Pittsburghu, ali dosegel je jako bolj ambiciozni razvoj. To je danes slovit visoka šola za vse panoge tehnike in učni stroški so malenkostni za dijake.

University of Pittsburgh pa je najstarejše vseučilišče v Ameriki zapadno od Allegheny pogorja. Zvezdarna, ki spada k temu vseučilišču, Allegheny Observatory, slovi po svetu radi svojega delovanja na polju astronomije in vremenoznanstva. Pittsburghani so ravno naskočili na izdelavo novega vseučilišnega poslopja, ki bo zvano "Cathedral of Learning". To šolsko poslopje se bo razlikovalo od vseh drugih takih poslopij na svetu v tem, da bo imelo 52 nadstropij in se bo vzpenjalo do večje višine kot Woolworth Building v New Yorku.

Kot vsa druga ameriška industrijska središča ima Pittsburgh mnogoštevilno tujerodno prebivalstvo. Po ljudskem štetju 1. 1920, ki je postavilo skupno prebivalstvo mesta Pittsburgh na 588,343, je bilo 120,266 belokožnih tujerodcev. To je, 22 od sto vsega prebivalstva so tvorili tujerodci. To se tiče le mestne občine Pittsburgh, nevštevši njegovih petdeset predmestnih občin. Ako pa jemljemo v poštev tujerodce in njihove otroke, so ti skupaj tvorili 38,8 odst. vsega prebivalstva. Ali vse te številke nam le deloma kažejo obseg tujerodnega prebivalstva v pittsburghskem industrijskem središču. Razmerje tujerodcev v neposredni okolici je še veliko večje. V mestu samem so izmed tujerodnih skupin stali Nemci na prvem redu, sledili so Rusi, Avstrijci, Ogrji, Jugoslovani, Čehoslovaki, Litvinci, Švedi, Finci, Danci in Norvežani. Jugoslovani so bili navedeni s 3784. Koliko pa jih je bilo izmed 10,072 "Avstrijcev", je težko reči.

Avstrijsko delavstvo najboljše organizirano.

Unije delavstva v avstrijski republiki katere so pod socialističnim vodstvom imajo sedaj 828,000 članov. Krščansko socialne unije imajo nad 50,000 članov, nekaj unij pa je neodvisnih. Avstrijske unije so v l. 1924 nazadovale v članstvu 7%. Vzrok so slabe gospodarske razmere in brezposelnost. Avstrijska industrija namreč še ni dobila zanesljivega trga za svoje produkte. Avstrijska federacija strokovnih unij, omenjena zgoraj, je kljub označenemu nazadovanju v članstvu napredovala finančno 50%. Dohodkov v preteklem letu je imela \$3,250,000. Njeno uradno centralno glasila cirkulira v 903,000 izvodih; cirkulacija lista torej presega število organiziranih delavcev, pripadajočih federaciji. Socialistična stranka v Avstriji ima okrog 600,000 članov. Druge delavske politične skupine v Avstriji ne pridejo v poštev.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je 934
Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic. Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

"PROLETAREC" PRED 10. LETI

"Proletarec" št. 412 dne 3. avgusta 1915.

BOG DAJ DOLGO VOJNO!

Bog daj dolgo vojno! Kajti dolga vojna je velik profit. Wall Street Journal se kar topi od blaženosti. Po poročilih tega lista pričakuje Westinghouse Electric Co., ki je lani zapadla v bankrot, da bo letos lahko plačala 33 odstotkov dividende. Ta kompanija ima poseben kontrakt za dodajanje pušk z Rusijo, ki ji zagotavlja več kakor osem milijonov dolarjev profita, tudi če bi se morale naprave, v katerih se izdeluje orožje, takoj po vojni demolirati. Denar za zgradbe, ki so veljale čez 3 milijone dolarjev, je dala Rusija kot predujem in kadar bo vojna končana, ostanejo naprave last družbe.

Vse municijske kontrakte, ki so jih ameriške družbe doslej sklenile z zavezniki, cenijo na tisoč dvesto milijonov dolarjev. In cene vseh naročil so take, da zagotavljajo naravnost bajneslovne profite.

*

Delnice Bethlehem Steel, ki so bile pred par meseci vredne 30 do 50 dolarjev, so se v ponedeljek prodajale na borzi v New Yorku po 250 dolarjev.

V Bethlehemu se izdeluje orožje zoper Nemčijo. Chas. Schwab je pristen Nemec. Ampak kdo bo ostal nacionalen, če je profit v nasprotnem slučaju tako lep?

*

Biznis vojaških liferantov je na vsak način nekaj vrednega; eni "zaslužijo" milijone, drugi bodo pa "prekabljeni" na državne stroške.

*

Car hoče dati Poljakom avtonomijo — zdaj, ko je Rusija izgubila Poljsko.

ZAKAJ SE JE PARNIK EASTLAND PREKUCNIL?

Dne 24. julija se je v Čikaški reki prekucnil parnik Eastland z 2500 izletniki, izmed katerih jih je 844 utonilo. Med žrtvami je bilo največ mladih deklet in otrok. Parnik je bil najet, da odpelje uslužbenca Western Electric Co. na piknik, katerega so aranžirali bosi največ v reklamne svrhe za svojo družbo.

Ves čas po katastrofi se vrše preiskave, ki pa so nepotrebne, kajti Christian Juvenile Protective Association of Chicago je "pronašla" pravi vzrok katastrofe.

Na izletniških ladjah je nemoralno in brezbožno, pravi pobožna družba, ki je v dnu srca nesrečna, če se na ladji zapleše. Če pa so po tej bogaboječi sodbi izletniki taki nemoralni brezbožci, tedaj je najenostavnejši sklep ta, da je bila katastrofa Eastlanda kazen božja.

STAVKA V BOSTONU.

Mašinisti in drugi delavci, vsega skupaj okrog 3000 mož, je dne 29. julija v obratih Becker Milling Machine Co. odložilo delo. Stavka je izbruhnila, ker je družba odklonila zahtevo, da zviša plače za 20 odstotkov in da sprejme nekatere odpuščene delavce zopet v službo. Tovarna, ki je last bivšega guvernerja Fossa, je v obratu nočindan, ker izdeluje stroje, ki so potrebni za fabrikanjo vojnega materijala.

SHODI IN SEJE.

Pittsburgh, Pa. — V nedeljo 8. avgusta se bo vršil v Pittsburghu v Lyceum Theatre javen ljudski shod, na katerem bo govoril s. E. Kristan. Shod je sklican, da označi naše stališče o rečeh, o katerih vodijo nasprotniki neodkritosrčno agitacijo. Govorilo se bo o Jugoslaviji, o Ligi, o svobodi in neodvisnosti, sploh o vseh tistih rečeh s katerimi love naši nasprotniki kaline. — Shod pojasni vprašanje: So li jugoslovanski socialisti res nasprotniki jugoslovanske svobode? So li nacionalistični kričarji res rešitelji jugoslovanskega ljudstva? Svoboda govora na shodu zajamčena. — Odbor.

W. Mineral, Kans. — Socialistični klub št. 31 v Mineralu vljudo vabi socialistične klube v Cherokee County, da se udeleže naše redne seje dne 8. avgusta ob 2. popoldne. Razmotrivalo se bo, pod kakšnim pogojem bi spet obdržavali konferenčno sejo. — Frank Spesser, taj.

ZLATO V ALASKI.

Iz poročila, ki ga je izdala geološka pisarna, je razvidno, da so izkopali v Alaski leta 1914 za \$15,764,- 250 zlata, torej za 140,000 dolarjev več kakor prejšnje leto. Bakra so producirali 21,450,628 funtov.

OBEŠENI ATENTATORJI.

Dne 25. julija so obesili v Sofiji atentatorje, ki so položili 14. februarja v častniškem kazinu bombo. Bomba je eksplodirala ob 1. zjutraj. Ranjenih je bilo deset oseb, med njimi tudi hčerka bolgarskega vojnega ministra. Atentatorji so nameravali usmrtiti kralja Ferdinanda.

"Proletarec" št. 413 dne 10. avgusta 1915.

IZ ZAPISNIKA SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

Seje eksekutive JSZ. dne 10. julija so se udeležili M. Polovina, F. Godina, A. Dubravac, Hinich, Celich, Kristan, Cvetkov in Petrich. Predsedoval je Godina. Dobrostoječih članov v juniju je bilo kakor je poročal tajnik Petrich 1,800. Na razne sugestije in vprašanja je bilo zaključeno, da se skliče izredno sejo eksekutive, ki bo razpravljala samo o tiskarni JSZ. Tej seji je klub št. 69 v Detroitu priporočil, da naj prične "Radniška Straža" izdajati svoj koledar. Prvega naj izda za l. 1916. Dopis oziroma sugestijo se je izročilo upravnemu odboru "R. S."

BURCEV.

Petrogradski poročevalec lista "Temps" poroča, da je dobil znani ruski revolucionar Burcev dovoljenje, da se sme vrniti v Rusijo. Prepovedano pa mu je bivanje v Petrogradu in Moskvi ter tudi potovanje v inozemstvo. Kakor znano, se je Burcev ob izbruhu vojne vrnil v Rusijo, pa so ga takoj prijeli in pognali v Sibirijo.

Naročajte knjige iz "Proletarčeve" založbe.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Svobodomiselstvo, brezbržnost in fraze.

GLENCOE, O. — Med nami je mnogo ljudi, ki so bili pred leti na svoj način zelo aktivni v našem delavskem gibanju. Danes so mu sovražni, ali pa so brezbržni. Nekateri so postali reakcionarji hujši od Morganovih, nekateri so celo "ekstremisti" v kolikor se sovraštva do socialistev tiče. V ostalem ne pripadajo nobeni delavski politični organizaciji in ne podpirajo nobenega gibanja. Med našim ljudstvom boste našli ljudi, ki so se v delavskem gibanju naučili misliti in nastopati, toda danes mislijo samo zase in delajo samo za svoj dobrobit, ne oziraje se na interese drugih. "Kaj me brigajo drugi", se glasi njihov program, "vsaki naj gleda zase!"

Število renegatov je torej precej visoko. Čudno je to, da je svobodomiselstvo kljub renegatstvu v cvetju. Vsakdo, ki ni klerikalec, je svobodomislec. Beseda "svobodomislec" pomeni danes v naši javnosti predvsem človeka, ki je brezbržen. Namesto "svobodomislec" bi se torej boljše glasilo "brezbržnik". Poskušajte v pogovorih s "svobodomislec" pronaesti kaj svobodomiselstva pomeni. Takoj so v zadregi. Ali pomagajo si: svobodomislec si, če ne daš nič "za farje in cerkev" in če si naročen na "napredne" liste, ali če si član kakšne napredne jednote ali zveze. Napelješ pogovor na socializem. Tedaj se pokaže to svobodomiselstvo v pravi luči. Prišel sem do zaključka, da služi beseda "svobodomiselstvo" in "svobodomislec" danes v naši javnosti le kot fraza, ali maska, s katero se zakriva pravo sliko in daje potuho brezbržnosti. Če si "svobodomislec", ti ni treba delati ne pri klerikalcih, ne pri socialistih, ne pri komunistih, ne v prosvetnih društvih. Svobodomislec si, in poleg tega še napreden in boljši socialist kot pa tisti ki so aktivni in organizirani v soc. stranki.

Svobodno misliti še ni dovolj. Tudi papež lahko reče, da svobodno misli. Biti svobodomislec je med nami silno poceni. Težje je biti socialist, kajti socialist tudi dela in se bori za svobodo. Socialist se trudi osvoboditi misli v temo vkovane mase, da bo sposobna misliti in delati kakor uči socializem.

Imamo podporne organizacije ki pravijo da so napredne in njih načelne izjave se glase, da so ustanovljene na svobodomiselni podlagi. V času dolgotrajne brezposelnosti ki smo jo deležni premogarij v teh krajih in v dolgem času mojega bivanja v tej deželi sem imel precej priložnosti študirati svobodomiselstvo naših rojakov. Koliko društev naprednih jednot in zvez se dobi, v katerih so socialisti in resnični svobodomiselci obsovaženi kakor vrage pri katoličanih! Ni malo "naprednih" društev, v katerih se odprto ali tajno bore proti vsemu kar ima socialistični pečat. Socialističnim akcijam odrekaajo vsako sodelovanje.

Pri nekem društvu so imeli volitev delegata za konvencijo. Ker ne bi mogli poslati drugega kakor socialista, ki bi na konvenciji delal svobodomiselno, so v imenu svobodomiselstva sklenili, da delegata sploh poslali ne bodo. Svobodomiselstvo je podpora, mnogo podpore in zopet podpora.

Tajnik nekega društva, ki ni pravilno svobodno mislil, je zblebetal da je pisal glavnemu tajniku svoje organizacije da vrže vse v peč kar pride od J. S. Z. oziroma od socialistov. Glavni tajnik, ki je tudi vnet "svobodomislec", mu je odpisal in ga pohvalil za njegovo "odločnost", zato ker je svobodomislec in dela proti svobodi.

Reakcionarji v delavskih organizacijah in nazadnjaštvo med delavsko maso je krivo, da se slabša življenski položaj delavskega ljudstva. Za vzgled imamo med ameriškimi organizacijami unijo premogarjev. Njeni voditelji, v glavnem predsednik Lewis, so agitatorji republikanske ali demokratske stranke. Le nekaj jih je, ki so z nami, toda niso na vodilnih pozicijah. Kljub temu je U. M. W. delavska organizacija. Iz tega sledi da ni dovolj da je organizacija delavska, kajti da bo delavstvu tudi koristila, mora biti organizacija razredno zavednega članstva.

Biti svobodomislen in intrigirati proti socialismu ter podpirati duševno reakcijo ni svobodomiselno, kar naj si slovenski svobodomiselci zapomnijo. Ljudje ki pod masko naprednosti in svobodomiselstva rujejo proti organiziranemu slovenskemu zavednemu delavstvu, niso napredni, pač pa navadni podpiratelji buržvazije in kapitalizma. — *Nace Zlemberger.*

Na ljubo resnici.

VIRDEN, ILL. — Dne 30. maja je govoril v Auburnu Chas. Novak na veselici dveh podpornih društev, katere sem se udeležil slučajno tudi jaz. Potem sem dobil po pošti 28. števil. milwauške "D. S." Njen urednik je poskrbel s priporočilom dopisniku, da mi je bila poslana, seveda v "izobraževalne" namene. V njej sem opazil dopis Antona Mlačnika o omenjenem shodu, katerega je le deloma spisal dopisnik, ostalo je dodal urednik, kar se dopisu dobro pozna. Dopisnik pravi, da sem o Chas. Novaku rekel da samo razdira in da komunisti razdirajo delavske organizacije. V pogovoru, ki smo ga imeli sodrug, vsi člani soc. stranke, s C. Novakom, niso padale kake psovke, pač pa se je razpravljalo stvarno. Med časom Novakovega govora ga ni nihče motil z medklci. V govoru se ni pečal s tretjo ne z drugo internacionalo, kar bi moral dopisnik A. M. vedeti. Način s katerim je udaril A. M. po "rojaku iz Virdna" je navaden napad. Ako dopisnik drži kaj do sebe, se bo opravičil, ako pa ne, ga ne morem smatrati za drugega kakor lažnika in obrekovalca. Priporočam mu, da naj drugič bolj pazi, da ga Chas. ne bo tako hitro hipnotiziral, pa bo lažje poročal resnico.

Frank Ilersich.

GIRARD, OHIO.

Seje kluba št. 222 JSZ. v Girardu, O., se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7. zvečer v Slovenskem domu. Somišljeniki, pristopite v vrste zavednega delavstva! — Naš klub ima lepo zbirko knjig. Izposodite si jih! — *Tony Segna, organizator.*

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — *Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.*

Za združenje z Izobraževalnim klubom v Waukeganu.

WAUKEGAN, ILL. — Socialistični klub št. 45 in neodvisni izobraževalni klub sta v nedeljo 26. julija skupno priredila piknik ob Riverju. To skupnost, ki je bila kar se tega piknika tiče slučajna, bi bilo treba utrditi. Delo, ki ga opravljata ta kluba vsaki zase, je skupno — torej bi bila na mestu skupna organizacija. In popolnoma umevno je, da bi morala biti skupnost posebljena v socialistični organizaciji. Ločijo nas od omenjenega kluba le formalnosti, ker načelnih razlik med nami ni. Na prosvetnem polju bomo delali lahko mnogo več, ako se naše moči združijo. Kaj mislite o tej sugestiji?

Piknik socialističnega kluba bi se imel vršiti v nedeljo 19. julija; na izletniški prostor je prišlo sicer precej ljudi, toda programa nam radi deževnega vremena ni bilo mogoče izvajati. Prvi izletniki, ki so dospeli dne 19. julija na naš piknik, se niso strašili dežja; posebno naši sosedi iz Chicage, ki jih je ta dan prišlo lepo število, so vztrajali in z ubranim petjem preganjali črne deževne oblake, kar se jim je deloma tudi posrečilo. Zasijalo je namreč solnce in privabilo nekaj novih gostov. Pa so ga oblaki zopet zakrili in zopet je bil dež. Odbor kluba se je takoj posvetoval in sklenil preložiti piknik na nedeljo 26. julija. Neodvisni izobraževalni klub je tudi imel vse pripravljeno za piknik ta dan na istem prostoru, in tako smo se dogovorili, da ga priredimo skupno.

Tudi 26. julija ni bilo vreme tako kakršnega izletniki hočejo. Malo predpoldne se je sicer zjasnilo, toda bilo je nekako hladno ves dan. Kakor prejšnjo nedeljo, so nas Čikažanje tudi ta dan obiskali v obilnem številu. Zabava je bila neprisiljena, a še boljša bi bila če nam bi bilo vreme bolj prijazno. Zanimive in zabavne so bile razne igre in tekme, ki so bile prirejene tako da je vsakdo imel priliko sodelovati.

Po tekmah za dobitke je nastopil s. Chas. Pogorelec in govoril nad eno uro o političnem položaju, pomenu socialistične organizacije, soc. stranki, o strokovnih organizacijah, o borbi delavstva v preteklosti, o njegovih uspehih in neuspehih. Opisal je strukturo kapitalizma, ki je v nekaterih deželah dovršena do popolnosti. Kapitalizem kot gospodarski sistem ne pozna mej, ne ver, ne narodov, ampak samo profit. Ali kapitalizem potrebuje delavstvo da mu gara, narode da mu služijo, armade da se zanj bore. Zato je vpsil v svojo službo vere, narodnost, domovine itd. Vse to mu služi kot sredstvo za zavajanje mase, da se duševno ne osvobodí, kajti duševna osvoboditev delavskega ljudstva bi vodila v gospodarsko osvoboditev. Omenil je bil znano razpravo v Daytonu, Tennessee, katera je znak da je med masami še silno mnogo nevednosti in da sega ta nevednost tudi v plasti takozvanega izobraženstva.

Delavstvo se mora učiti. Nevedno delavstvo je steber na katerem sloni moč kapitalističnih strank. Tudi nevedni delavci niso zadovoljni, kajti tudi oni trpe pod udarci, ali pomagati si ne znajo. Socializem jim kaže pot iz sužnosti v novo uredbo bratstva in svobode. Da dosežejo cilj, morajo biti zreli zanj. Govornik je apeliral na navzoče, naj čitajo več socialistične literature in časopisov, ker je to sredstvo s katerim se nauči delavec misliti tako kakor privatni interesi najočjejo da bi mislil. Sodrug Pogorelec je žel za svoja izvajanja splošno odobravanje in priznanje. — A. V.

Zapisnik seje Kansaške konference klubov J. S. Z.

dne 26. julija 1925.

Druga konferenca klubov J. S. Z. v Crawford Co. v Kansasu se je vršila dne 26. julija na Breezy Hillu. Prva redna konferenca po reorganizaciji se je vršila dne 14. junija 1925 v Edisonu.

Udeležba od vseh zastopanih klubov je bila zadovoljiva.

Konferenco je otvoril tajnik s. A. Šular.

Za predsednika seje je bil izvoljen s. Peregrin Bugar; zapisnik je vodil s. John Kunstelj.

Zapisnik prošle seje sprejet kot čitan.

Poročila so podali zastopniki klubov J. S. Z. št. 21, Arma, št. 30, Breezy Hill, št. 157, Gross in št. 179, Edison.

Poročevalci so navajali težkoče s kateri se morajo boriti obnovljeno socialistično gibanje in slabe delavske razmere, ki so istotako ovirale agitacijo. Vsekakor pa se je položaj obrnil na bolje. Naša agitacija je dobila večji zamah s tem da smo pričeli obdržavati konferenčne seje in s tem smo povečali zanimanje za našo stvar. Poročila zastopnikov so bila sprejeta na znanje.

Priredba pod avspicijo skupnih klubov JSZ., ki se je vršila na Breezy Hillu dne 4. julija, je zelo povoljno izpadla. Konferenčna blagajna se je s pomočjo te priredbe opomogla za \$68.05. Konferenca je izrekla zahvalo sodrugom na Breezy Hillu za njihov trud, ki je omogočil, da je bila priredba uspešna.

Knjižničar poroča, da vsebuje Konferenčna knjižnica do 85 večinoma dobro ohranjenih knjig ter več zvezkov in brošur iz socialistične literature. Apelira na sejo, da naj dovoli primerno vsoto iz konferenčne blagajne za nabavo novih knjig. Poročilo knjižničarja je bilo sprejeto. Predlog stavljen in sprejet, da se mu nakaže \$10 za nabavo novih knjig.

Otvori se razprava o domu ki ga misli zgraditi J. S. Z. za svoje in "Proletarčeve" urade. V razpravi se skoro vsi strinjajo za stvar in bi bili pripravljeni pomagati ako bi dopuščale finance. Ker ni bilo pri rokah "Proletarca" v katerem so razni podatki in članki tikajoči se akcije za dom JSZ., je bilo predlagano in sprejeto, da se razpravo odloži za prihodnjo konferenčno sejo.

V razpravi o Izobraževalni akciji JSZ. je bilo zaključeno, da naj tajnik Konference povabi vsa društva, ki podpirajo Izobraževalno akcijo, da izvolijo svoje zastopnike in jih pošljejo na prihodnjo konferenco.

Predlagano in sprejeto, da naj konferenčni tajnik s. A. Šular piše tajniku soc. stranke v Kansasu in mu pojasni naše aktivnosti ter našo željo za tesnejše stike z ameriškimi sodrugi in da se pogovorimo o nadaljnjem delu za pojačanje soc. stranke v Kansasu.

Predlagano in sprejeto, da se izvoli odsek treh članov, ki ima nalogo agitirati in organizirati nove klube v naselbinah kjer jih še ni, in ob enem se temu odboru nalaga, da skliče prihodnjo konferenco v tisti naselbini kjer je največ izgleda za ustanovitev socialističnega kluba.

Ker je dnevni red izčrpan, zaključí predsednik Bugar sejo s pozivom na zastopnike da naj se udeležijo tudi bodoče seje v obilem številu.

Kje in kedaj se bo vršila, bo priobčeno v "Proletarcu" in "Prosveti".

Peregrin Bugar, predsednik.

John Kunstelj, zapisnikar.

WAUKEGANSKA POŠTA.

"Waukeganska pošta" je srečno prerinila slabe čase. Je sicer nekaj funtov težja kot je bila od kraja, prišpevateљи pa nekaj funtov lažji.

Ob nedeljah in praznikih imamo navado, da svoje znance počastimo kakor vemo in znamo: ene dobro, druge slabo. Nekateri znanci, ki v znanju niso kdove koliko podkovani, si najamejo svoje zagovornike, ki navadno prevzamejo vsake pravdo, nemeneč se, ali bodo dobili ali pogoreli. Včasih se dogodi da se obtožbe tudi prelože v svrhu študiranja postav in dejanskega položaja. Dogodi se včasih, da zagovornik pronajde da je bil napačno informiran in vsled tega pusti svojega klijenta na cedilu.

Waukegan bo postal počasi veliko, znamenito in bogato mesto. Grade se velike stavbe, trgovina se širi; tudi par tovarov je novih in so začele z obratovanjem. V North Chicagi grade veliko tovarno in par trgovskih poslopij na Sheridan Roadu. Tudi ulice pridno tlakujejo.

Nedavno je udrļa štiriperesna deteljica skozi okno v Narodni dom; hotela je najbrž pogledati ako je kaj vrednega da odnese. K sreči jo je zalotil hišnik. Odkurila jo je urnih korakov. Kaj se je zgodilo potem, nam ni natančno znano.

Imamo slučaj, ki je sličen drami "Iz nižin življenja". Junakinja drame je oseba nežnega spola, ki ne pozna mej zakona in tudi noče vedeti kje se svoboda neha. V tej drami je šel mož prostovoljno tja kjer ni solz in trpljenja, junakinja pa tja, kjer servirajo hrano na državne stroške. Obžalovati je deco, ki ni kriva takih dram. Ali ni nikogar, ki bi jo rešil? — Družba je "usmiljena" in je zgradila razne zavode. V enemu teh je sedaj tudi deca iz te drame.

V društvu za gojitev morale in intelektualnosti je bila vprizorjena tretjo nedeljo v juliju burka. Ker je zelo ugajala, bo na izrecno željo drugo nedeljo v avgustu ponovljena. Če se bi Bryan dvignil iz groba in prišel pogledati to stvar, bi videl, da ima Darrow prav. Ampak Bryanom se težko kaj dopove.

Kdo je zgradil Narodni dom? Naravno, zidarji in drugi stavbinski rokodelci. Ali kdo ga je omogočil? Eni pravijo, da ga je On. Če bi Njega ne bilo, bi tudi Doma ne bilo. Zgodovina pa pravi, da je imelo bivše pevsko društvo "Ljubljaničica" že od početka to idejo v svojem programu. So pa tudi druge reči, ki so omogočile gradnjo Narodnega doma. Precej zasluge gre tudi takratnemu duhovniku Kalanu. Največ zasluge pa vsem tistim naprednim delavcem, ki so s svojimi žulji plačali, to je, z denarjem uresničili idejo. Naših trgovcev takrat še ni bilo, izvzemši par branjevcev, ki pa ne pridejo v poštev.

Pravilo ki je pravilno in pravično: Priznajmo zasluge vsakemu do meje pravičnosti in resnice; čezmerno hvaliti je grdo in otročje. Narodne jaslice so kljub temu nekaterim molzna krava.

Kaj je kultura? Neumno vprašanje! Kultura je, da udariš zahrbtno po ljudeh, ki povedo resnico, ti pa dalje za biznisom s svojim cirkusom.

Kako razumejo socializem naši protidelavski prijatelji? Čisto enostavno: Razdeli kar imaš, zadolženo hišo, razdeli tudi psa ali mačka, daj enemu glavo, drugemu rebra in tretjemu rep (ali bo to pravična delitev?) Če imaš branjarijo, daj vsakemu po en fižol, en krompir, eno solato in eno zrno kave. Če imaš "soft drink parlor", ga razdeli, da dobi vsakdo kozarec sodavode, ali pa glažek žegnane vode, kakor kdo poželi. Ko ne bo ničesar več ostalo, se preselimo na mars.

E — hej, vi! To ste ga tiči! Za počti! Menite li da vam ne bi bilo v korist, ako bi se potrudili malo preštudirati socializem, da se ne boste tako nebeško blamirali?

Naš narod, mili narod, dobri naš narod, lepa naša domovina, narod sem, domovina tja. Te prezečene in brezpomembne besede stresajo iz rokavov ljudje zato, da obrnejo pozornost nase. Novega nič ne povedo in so le za zapreko, ob katero se ob vsakem koraku spodtakneš.

Ranjki Cankar je šel o polnočni uri v zakajeno beznico in je videl zbrano vso domovino. Danes ni nič boljše.

Iščemo predsednika naše kulturne organizacije. Videli smo ga zadnjikrat, ko je namesto pozdravnega govora tolmačil nekakšne telegrame. Kdor pride z njim v dotiko je naprošen da mu sporoči naj se zglašijo drugo soboto v mesecu pri kulturni organizaciji, da nam tudi to raztolmači, zakaj je bil izvoljen. Če pa slučajno sam čita te vrstice, je prošen, da se ravna po tem nasvetu.

V Waukeganu imamo žurnaliste, dopisovalce, tolmače, uniformirane netelovadce, branjevce, bivše zadržarje, financarje, policaje (mežnarji smo vsi) in enega rojaka ki ima vse ameriške zakone v žepu. V debatah na sejah je zakonik tako ljubeznjiv, da je vedno na njegovi strani. Če je črno pravi njegov zakonik da je belo in narobe. Kaj bomo mi revni črvički! Če ne verjamemo, da je tako, naj gremo čitati njegov zakonik, ki pa ga slučajno in neslučajno nima pri sebi. On je nemotljiv papež.

Piknik kluba J. S. Z. v Barbertonu.

BARBERTON, O. — V nedeljo 9. avgusta dopoldne se bo vršila v navadnih prostorih seja kluba št. 232, ki bo zelo važna. Sodrugi, udeležite se je polnoštevno.

Popoldne isti dan bomo imeli piknik na Dubovskovi farmi. Barbertonskim Slovencem je prostor znan, če pa bi kdo zanj ne vedel, naj se ravna po sledečem kažipotu: Vzemite Fourth Street od Erie postaje do tlakovane ceste, potem imate še dobrih pet minut hoda do pikniškega prostora. Kdor želi natančnejše informacije, naj se obrne na podpisane. Pričakuje mo velike udeležbe. Na ta piknik vabimo naše somišljenike v Akronu, Kenmore in Ritmanu. Vabljeni so tudi sodrugi iz Collinwooda in Clevelanda.

Na veselo svidenje v nedeljo 9. avgusta.

Za odbor kluba in pevskega odseka, John Jankovich, 1218 N. 4th St., Barberton, O.

Anton Žagar na agitaciji v Detroitu.

Sodrug Anton Žagar, upravnik "Proletarca", je odpotoval prošlo soboto na agitacijo v Detroit. Vrnil se bo proti koncu tekočega tedna. Ako mu bo dopuščal čas, bo obiskal tudi par drugih naselbin v Michiganu.

BREZ NASLOVA

Iskra.

V frančiškanski žurnal so posijali "solnčni žarki", ki oddajajo čudno svetlobo. Značijo tudi čuden prevrat. Iz Savla je postal Pavel, ali kako bi že rekel. Iz prijatelja je postal sovražnik. Gre se namreč za čisto navadne materialne stvari — za stvar kot je naprimer služba pod okriljem SNPJ. In tako se dogaja, da postanejo prijatelji kar naenkrat sovražniki. In dogodilo se je, da so posijali "solnčni žarki ..."

Nisem nasproten svetlobi, resnici in kritiki. Ali resnica mora biti svetla, kot so pravi solnčni žarki, ne pa tisti ki jih oddaja kakšno naslikano solnce. Žarkar pravi, da na "Lawndale" še nikoli niso najemali delavce po merilu sposobnosti, ampak po načelu, če je tisti ki se mu da službo "dober" socialist. Če ni, ne dobi službe.

Glede sposobnosti bi se reklo solnčnemu žarkarju lahko marsikaj. Ampak to je stvar tistih katerih se tiče. Ali kar bi rad je to da žarkar pojasni tole svojo trditev: "Pri vsakem podjetju gleda gospodar, da dobi dobre delavce, a na Lawndale se še *nikoli* niso ravnali po tem načelu. Njihovo prvo vprašanje je: Ali je "dober" socialist? Če je, potem ima možakar zagotovljeno delo, pa če je še tako slab delavec."

Dotičnik ki je to napisal, je bil neštetokrat v uradu SNPJ. In čudno, imel je o gotovih osebah v uradu drugačna mnenja in celo ugajale so mu, ker niso preveč "rdeče" ali pa nič. Sedaj pa kar naenkrat — sam socializem in socialisti! Čemu pa? Udrihaj če ti drago, dragi žarkar, a ne praskaj se ob socialiste.

Rev. John Miklavčič je imel dne 26. julija srebrno sveto mašo v cerkvi sv. Štefana v Chicagi. Po končani sveti maši je bil ofer za srebrnomašnika. Potem je bil slavnostni banket v župnišču. Potem še dve zabavi isti dan njemu v počast; otroci so bili razvrščeni v špalir itd. To je posnetek iz obširnega poročila v frančiškanskem listu. Miklavčič se pripravlja, da stopi v frančiškanski red, zato je bila slavnost še toliko večja in več prilike za dober ofer. Še vedno se izplača biti duhovnik.

Kdor hoče špalirje, ofre, klečočje ljudi itd., naj ne gre med socialiste. Po petindvajsetih letih dela za socializem, za delavske interese in delavsko vzgojo bo dobil med delavstvom morda nekoliko priznanja, ali pa niti tega ne. Med ameriškimi Slovenci, pa tudi med "starokrajskimi" ga pa prav gotovo ne bo dobil.

Ernest Seliškar, Ely, Minn., je poslal socialističnemu "New Leadru" 60 naslovov; tako bo na Ely prihajalo 60 izvodov "New Leadra" več. Nekaj izmed teh ki ga bodo dobivali se bodo gotovo naročili nanj, in to je namen te vrste agitacije.

Ker že toliko pripovedujemo o napredku in naprednosti, bi bilo o tem dobro otvoriti enketo, da bi prišli na jasno kaj si ljudje predstavljajo pod to besedo. Napredku bi to gotovo ne škodovalo.

"Proletarec" beleži napredek v dohodkih.

Na seji upravnega odbora "Proletarca", ki se je vršila v petek dne 31. julija, so bila podana računska in druga poročila o poslovanju tikajoče se lista in J. D. T. D. Naročnine na "Proletarca" je prišlo v prvih šestih mesecih tega leta precej več kakor v prvih šestih mesecih preteklega leta in tudi več kakor v drugi polovici l. 1924. Tudi dohodki na oglasih so večji, dasi ima "Proletarec" izmed vseh slovenskih listov v Ameriki najmanj oglasov in je raditega na dohodkih najbolj prizadet. Napredovali smo tudi pri prodaji knjig, nazadovali pa v rubriki "Proletarcu v podporo". Dohodki letošnje majske številke "Proletarca" so precej večji kot lanske, a tudi stroški. Dohodki jubilejne in prvomajske izdaje znašajo \$1,644.86, izdatki pa \$1,335.20. Prebitek znaša \$309.66. Vse delo z majsko izdajo v uredništvu in upravništvu, kakor tudi delo sodelavcev, je bilo izvršeno brezplačno. Skupni dohodki v prvi polovici tega leta znašajo \$9,811.44, v prvi polovici preteklega leta pa \$8,830.70.

Seje so se udeležili od upravnega odbora Alesh, Godina in Olip. Oven in Tauchar sta bila zadržana. Prejšnji upravnik Pogorelec in sedanji upravnik A. Žagar sta podala poročila za upravništvo, Zajec pa za uredništvo.

V tem letu bomo izdali dve knjigi in eno brošuro. Izdali bomo tudi Koledar kakor vsako leto. Zalogo knjig bomo do jeseni še bolj izpopolnili.

Piknik kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — Socialistični klub št. 1 priredi v nedeljo 16. avgusta izlet za svoje članstvo in simpatičarje v Forest Preserve v Willow Springsu nad Steržinarjem. Vstopnine ni, ker bo to "basket picnic". Udeleženci naj torej prinesejo grizljaj s seboj. Odbor za aranžiranje izleta bo skrbel, da bodo izletniki zadovoljni v vseh ozirih. Zabave bo dovolj, zlasti različnih tekem. Več v prihodnjem naznanilu. — P. O.

Novo slovensko književno delo.

Pisatelj dr. Ivan Šanda je spisal epos v desetih spevih pod naslovom "Samo" in ga želi izdati v snopičih, vsak snopič po en spev. Do bi mogel začeti z izdajo dela, kar je v sedanjih razmerah z ozirom na velike stroške težavna reč, bi rad dobil naročnike in prosi, da se mu zglase. Naročnina za celo delo znaša za Ameriko 2 dolarja. Kdor se želi naročiti na to novo slovensko delo, naj pošlje naročnino in svoj naslov pisatelju: Dr. Ivan Šanda, Rogatec, Slovenija.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

Čemu je potreba!

Janezek: Ata, čemu se ljudje ženijo?

Ata: Zato, da dobe otroke.

Janezek: Otroci lahko dobe kolikor hočejo v sirotišnici.

Odgovor na odgovor.

NO. CHICAGO, ILL. — V 933. šte. "Proletarca" sem dobil od g. J. Graheka odgovor na moje odprto pismo. Z odgovorom mi je zelo ustregel. V njemu priznava, da s socialisti ni zadovoljen in da ne bo aktiven v socialističnih organizacijah, pač pa kar tako, kajti proti aparatu današnjega sistema se po njegovem zatrdilu vsi borimo. Borba proti kapitalizmu je potemtakem ogromna, če se ni pisec v svojem odgovoru, oziroma tolmačenju borbe zmotil.

Pravi da se čez "Waukegansko pošto" ni pri- toževal, pač pa da je rekel da sem jaz njen avtor. To- rej je to indirektno priznanje, da ni v "Pošti" ničesar slabega, da opravlja dobra dela. Zakaj naj bi šel meni kredit zanjo, tega ne vem. Zakaj pa naj bi bil ravno jaz avtor "Waukeganske pošte"? Pisec nadalje trdi, da ni govoril o socialistih katerih ne pozna, pač pa o tistih ki jih osebno pozna. Torej je vendarle "govoril". Pravi da bi jaz moral vedeti da so socialisti tudi drugih narodnosti in ne samo kranjski. To mi je se- veda dobro znano že mnogo let. Ampak kaj naj to po- meni? Mar to da so "kranjski" dobri in drugi slabi, ali obratno?

Še nekaj o rokah. J. Grahek piše: "Pravite, da ni- mam pojma o socializmu; pogledjte samo moje roke, pa se boste prepričali, da imam dovolj pojma. Kar se tiče izobrazbe, mi je enorazredna ljudska šola ni mogla dati več, k spridenim študentom se pa ne prištevam."

Ne verjamem, da se meri razredna zavednost po tem kakšne roke ima kdo, žuljave ali gladke. Če bi jo

tako razumeli, bomo čakali od generacije do generacije, pa še ne bo preobrata iz kapitalizma v socializem. Če pogledam delavca, pa vidim da ima od dela utrjene roke, tedaj si moram po Grahkovem tolmačenju razla- gati, da ima ta delavec "dovolj" pojma o socializmu. Ali znanje se ne meri po utrjenosti rok in po številu žuljev. Znanje je v glavi. Socialistično gibanje je gibanje mislečih delavcev. Nihče izmed njih ne bo dejal, pogledj moje roke, pa boš videl, da razumem so- cializem!

Ali so samo fizična dela težka? Tudi to je vpra- šanje, o katerem g. Grahek najbrž ni mislil. Duševna in fizična dela so celota. Oboji delavci garajo za ene in iste gospodarje, in oboji so izkoriščani pod istim si- stemom. Človek, dokler je imel samo roke pa nič raz- uma v glavi, je bil suženj narave. Šele ko se je za silo naučil misliti, se je pričela njegova pot kvišku, ki je vzela tisočletja. Samo z žuljavimi rokami se ne bomo osvobodili. Za socialistični pokret ni važno kakšne roke ima ta ali oni delavec, ampak važno je kako misli in če je sploh sposoben misliti ter se učiti.

Za razširjenje izobrazbe zadostuje kot podlaga tu- di enorazredna ljudska šola. Za zakrivanje neznanja se ni treba sklicevati na "falirane" študente. Za de- lavca je šola veriga izkušenj ki jih dobiva v življenju. Znanje so natrpali zanj v knjige socialistični in drugi misleci in ni treba drugega kakor ga vzeti s police ter se učiti. V socialističnem časopisju in literaturi se do- bi cele gore znanja. Kajti znanje ni kakor medicina, ki se je lahko zavživa po zličico vsako uro. Duševna hrana je pač stvar, ki se je ne dobi v stekleničicah ali

"ČAS", ..

je d i n a slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodar- ske in gospodinjske nasvete, snanstvene zanimivosti, podu- šne, narodu potrebne razprave n mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljkatve naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dne- vnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

CARL STROVER
LAWYER
and
COUNSELLOR

133 W. Washington Street,
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

VSAK JUGOSLOVAN V AMERIKI

naj ima hranilno vlogo, ker je to začetek ki vodi do lastnega doma ali trgovine. Hranjenje pomaga do neodvisnosti in zagotovi poedincu udobnost.

Nad 100,000 ljudi vlaga svoje prihranke

v našo banko kar je najboljšo spričevalo zaupanja ki ga uživa ta velika konservativno upravljana banka.

Našo banko vodijo iskušeni in poštenu upravitelji ter je članica Federalne rezervne banke in pod nadzor- stvom vlade Zd. držav, poleg tega je tudi pod nad- zorstvom države Illinois in Chicago Clearing House Association.

Ne odlašajte, ampak še danes začnite s hranilno vlogo v naši popolnoma varni banki ki je na splošno pri- znana kot največji jugoslovanski denarni zavod v Združenih državah.

Imovina
\$20,000,000.00

Kaspar American State Bank
1900 Blue Island Ave., vogal 19. ceste,
Chicago, Ill.

Uradne ure: V ponedeljek in soboto od 9. zjutraj do 8:30 zvečer; ostale dni od 9. zjutraj do 5. popoldne.

pluh. Malo truda je treba, kdor pa hoče res kaj vedeti, se mora precej učiti.

Iz Grahkovega odgovora razvidim, da sem bil v zmoti. Domneval sem namreč, da kljub njegovim prejšnjim nastopom mogoče vendar postane aktiven delavec za napredek v smislu razredno zavednega delavskega gibanja, ne pa ga samo kritiziral.

Če se stvar kedaj spremeni, bom radevolje poročal, kajti socialisti ne iščemo boja z delavci, ampak iščemo delavce za boj proti skupnemu sovražniku in proti nevednosti. Krivice ne maram delati nikomur. Konstatirati dejstva drugače kot so pa tudi ne morem in bi ne bilo pravično. Vse po pravici, pa čeprav je zamera. — Anton Vičič.

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V BARBERTONU, O.

Seje socialističnega kluba št. 232 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v dvorani samostojnega društva "Domovina" na Mulberry cesti. Apeliram na sodruge, da se redno udeležujejo klubovih sej, ker je vedno kaj zanivega na dnevnem redu. Tiste pa, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, vabim da se nam pridružijo in tako pomagajo v borbi za boljše pogoje življenja in za odpravo kapitalističnega režima samega. **TAJNIŠTVO KLUBA ŠT. 232.**

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.
Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.
Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 7 do 9 zvečer.
V nedeljo od 11 do 12 dop.

6% IN VARNO 6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

NOVO OTVORJENA

MODERNO UREJENA SLAŠČIČARNA

FRANK MACK

lastnik

1194 E. 71 St.

Izbera raznovrstnih slaščič, mehkih
pijač, cigaret, smodk, i. t. d.

Priporočam se v obilen obisk.

FRANK MIVŠEK

924 McAllister Ave.

Phone 2726

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.

Waukegan, Ill.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

Delavska zmaga v Avstraliji.

Pri zadnjih volitvah v legislaturo avstralske države New South Wales je dobila delavska stranka 46 sedežev v zbornici, nacionalisti 35 in takozvani progresivci 9. Komunisti so imeli 5 kandidatov. Izmed 877.000 oddanih glasov so dobili komunisti samo 810 glasov. Država Victoria je v avstralski federaciji sedaj edina, ki je popolnoma v rokah meščanskih strank. Delavska stranka računa na sigurno zmago pri prihodnjih splošnih volitvah, ki ji bo zagotovila večino v avstralskem parlamentu.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seja soc. kluba št. 27, JSZ, se vrši vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. — Dolžnost vsakega sodruga je, da prihaja redno k sejam in da agitira za pridobivanje novih članov; čimveč nas bo tem lažje bomo vršili delo za osvoboditev proletarijata iz mezdne sužnosti.

Agitirajte za razširjenje "Proletarca".

Pot do priznanja je težka.

John Philip Sousa, najbolj znani ameriški kapelnik godbe pravi: "Pot do priznanja je vedno težka. Jaz sem ponudil svojo prvo skladbo nekemu založniku v Washingtonu za \$25; on je pa menil, da je še 25 centov preveč; k sklepu mi je dal zanjo nek besednjak." Ko je pred 35 leti pričel Joseph Triner izdelovati svoje sloveče zdravilo, je imel pri tem tudi dosti zaprek, katere je moral prestopiti na svoji poti. In vendar pri tem ni obupal. Tako je postalo dandanes Trinerjevo grenko vino najbolj znana želodčna tonika v Združenih državah in Kanadi. Pa vam tudi v resnici zasluži tak sloves, ker je absolutno zanesljivo v slučaju želodčnih nepravil, na primer: slabega teka, zabasanosti, napenjanja (sap) in v splošnih oslabeledostih telesa. Mr. Jos. Tripple nam je pisal pred par dnevi (29. junija) iz Jardine, Mont., sledeče: "Jaz uživam Trinerjevo grenko vino že od leta 1914. Ako bi se ne ravnal tako, bi danes več ne živel." Če vam ne more vaš lekarnar z njim postreči, pišite naravnost na Joseph Triner Co., Chicago, Ill. Poskusite tudi Trinerjev Fli-Gas, ki takoj umori muhe in komarje.

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

UDOVICA. (I. E. Tomić), povest 330 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.	.30
VIANJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HIBE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.30
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in értic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75
ZADNJI VAL, (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45
ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.	.45
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZLOČIN IN KAZEN, E. M. Dostojevskij), roman, dve knjige, 602 strani, vezane	2.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana	.40
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana	.65
ZENINI NASE KOPNELE, (Rado Murnik), broširana	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00

JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan	1.50
III. zv. vezan	1.50
IV. zv. vezan	1.25
V. zv. vezan	1.00
VI. zv. vezan	1.00
FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50
PESMI IN POEZIJE.	
BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel I. Hribar) vezana	1.00
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana	.90
POHORSKE POTI, (Janko Glasser), broširana	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (O. Golar), broš. 90c, vez.	1.25
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Machar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana	.65
SOLNCE IN SENČE, (Ante Debeljak), broširana	.50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana	.25
SLEZKE PESMI, (Peter Benrkuš), trda vezba	.50
TRBOVLJE, (Tone Seliskar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75
TRISTIA EX SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesmitve, broširana	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana	.80
BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ČARLJEVA ŽENITEV-TRIJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana	.20
GOSPA Z MOBJA, (Henrik Ib sen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
KASLIJA, drama v 3 dejanjih	.70
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana	.70
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana	.70
NAVADEN OLOVEK, (Braa Gj Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.30
NOC NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana	.30
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ROMANTICNE DUSE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih	.50
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHA LA FUNKCIONIRATI? De-bata	.20
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kern)	5.00